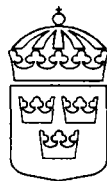

Finansutskottets betänkande

1989/90:FiU1

Offentlig upphandling

1989/90
FiU1

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande 13 motionsyrkanden rörande offentlig upphandling. Flertalet yrkanden överensstämmer med yrkanden som utskottet behandlade i oktober 1988 (1988/89:FiU1). Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning och avstyrker även denna gång dessa motionsyrkanden.

I tre motioner föreslås att krav på miljöhänsyn skall inarbetas i upphandlingsförordningen. Utskottet konstaterar att hänsynstagande till miljön väl låter sig förenas med gällande upphandlingsbestämmelser. Motionerna avstyrks.

Företrädare för samtliga oppositionspartier reserverar sig på olika punkter.

Förteckning över avgivna reservationer:

- Översyn av upphandlingsförordningen och lagreglering av kommunal upphandling (m, fp)
- Enhetlig redovisning (m, fp)
- Regional- och arbetsmarknadspolitiska motiv för offentlig upphandling (c) och (vpk, mp)
- Miljöpolitiska hänsyn vid upphandling (c) och (vpk, mp)

Inledning

I detta betänkande behandlar utskottet följande motioner från allmänna motionstiden 1989:

1988/89:Fi501 av Bengt Westerberg m.fl. (fp)

Den offentliga sektorns förnyelse i vad avser yrkande 2,

1988/89:Fi502 av Lars Tobisson m.fl. (m)

Åtgärder mot offentliga monopol i vad avser yrkandena 2— 4,

1988/89:Fi503 av Kjell Johansson m.fl. (fp, m)

Statsbidrag som stimulerar entreprenadlösningar i kommunal verksamhet,

1988/89:Fi504 av Kenth Skårvik m.fl. (fp, m)

Enhetlig redovisning av den kommunala egenregiverksamheten,

1988/89:Fi505 av Olof Johansson m.fl. (c)

1989/90:FiU1

Den centrala upphandlingen för försvaret.

1988/89:Fi507 av Birgitta Hambræus m.fl. (c)

Miljövänlig upphandling,

1988/89:Fi508 av Karin Starrin (c)

Statlig upphandling i Gävleborgs län,

1988/89:Fi509 av Inger Schörling m.fl. (mp)

Den offentliga upphandlingen.

1988/89:Fi510 av Ingbritt Irhammar m.fl. (c)

Miljöhänsyn vid statlig och kommunal upphandling,

1988/89:Fi511 av Marianne Samuelsson och Birger Schlaug (båda mp)

Försvarets upphandling av uniformer,

1988/89:Fi513 av Maggi Mikaelsson (vpk)

Regionala hänsyn vid offentlig upphandling.

Motionerna

Översyn av upphandlingsförordningen och lagreglering av kommunal upphandling

1988/89:Fi501 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ökad anbudsupphandling.

1988/89:Fi502 av Lars Tobisson m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av reglerna för den offentliga upphandlingen i enlighet med vad som anförts i motionen.

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagreglering av kommunal upphandling i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utformning av statsbidrag till kommunerna

1988/89:Fi503 av Kjell Johansson m.fl. (fp, m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen anholder om förslag till ett system med statsbidragsbestämmelser för kommunala verksamheter som stimulerar till användandet av alternativa verksamhetsformer och entreprenadlösningar.

Enhetlig redovisning

1988/89:Fi502 av Lars Tobisson m.fl. (m) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en enhetlig redovisning av den kommunala egenregiverksamheten.

1988/89:Fi504 av Kenth Skårvik m.fl. (fp, m) vari yrkas att riksdagen 1989/90:FiU1
som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts
angående behovet av en enhetlig redovisning av den kommunala
egenregiverksamheten.

Regional- och arbetsmarknadspolitiska motiv för offentlig upphandling

1988/89:Fi505 av Olof Johansson m.fl. (c) vari — med hänvisning till
vad som anförts i motion 1988/89:Fö503 — yrkas att riksdagen beslutar
medge undantag från regeln om central upphandling för de militära
myndigheterna.

1988/89:Fi508 av Karin Starrin (c) vari yrkas

1. att riksdagen ger regeringen i uppdrag att göra en översyn av
upphandlingsförfordningen i enlighet med vad som anförts i motionen,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att
samtliga Norrlandslän inkl. Gävleborgs län bör få en ökad del av den
statliga upphandlingen.

1988/89:Fi511 av Marianne Samuelsson och Birger Schlaug (båda mp)
vari yrkas att riksdagen begär att regeringen vidtar åtgärder så att
upphandlingsreglerna ändras i den utsträckning detta krävs för in-
hemsk upphandling av uniformer samt att FMV ges de direktiv som
krävs för sådan upphandling.

1988/89:Fi513 av Maggi Mikaelsson (vpk) vari yrkas att riksdagen hos
regeringen begär en översyn av upphandlingskungörelsen i enlighet
med vad som anförts i motionen.

Miljöpolitiska hänsyn vid upphandling

1988/89:Fi507 av Birgitta Hambræus m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen
som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om
miljövänlig upphandling vid de statliga verken.

1988/89:Fi509 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas att riksdagen
som sin mening ger regeringen till känna att förordningarna om
offentlig upphandling skall ändras så att lokala och regionala uppköp
ges prioritet av regionalpolitiska, sårbarhets- och miljöskäl som viktiga
delar av en varas totala pris för samhället.

1988/89:Fi510 av Ingbritt Irhammar m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen
som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om
behovet av föreskrifter om miljöhänsyn vid statlig och kommunal
upphandling.

I det följande behandlas 13 yrkanden rörande offentlig upphandling. Flertalet av dessa yrkanden är i stort identiska med de yrkanden om offentlig upphandling som utskottet behandlade i oktober 1988 (1988/89:FiU1). Utöver dessa yrkanden föreslås i tre motioner att vid offentlig upphandling måste miljöpolitiska faktorer beaktas.

Översyn av upphandlingsförordningen och lagreglering av kommunal upphandling

I motion Fi502 (m) framhålls att nuvarande regler för den offentliga upphandlingen innehåller så många möjliga undantag från principen om affärsmässighet att denna princip ofta kan frångås i praktiken. I motionen krävs en *översyn av upphandlingsreglerna* i syfte att ge de affärsmässiga övervägandena en mer avgörande roll.

Utskottet vill inledningsvis erinra om att upphandlingsförordningen omarbetades våren 1986. De förändringar av förordningen som då vidtogs syftar till att göra bestämmelserna mer entydiga och lättillgängliga. Det sakliga innehållet är i allt väsentligt oförändrat. Den grundläggande principen för myndighetens upphandling är att den skall bedrivas affärsmässigt.

I motion Fi502 anges även en harmonisering med de regler som tillämpas inom EG som motiv för att göra en översyn av upphandlingsförordningen.

Utskottet framhöll i sitt yttrande till utrikesutskottet angående Sverige och den västeuropeiska integrationen (1988/89:FiU2y) att frihandelsavtalet mellan Sverige och EG inte innehåller några uttryckliga regler om offentlig upphandling. Inom ramen för EG— EFTA-samarbetet gäller dock samma begränsningar som för GATT-koden. Det konstaterades i detta sammanhang att de svenska upphandlingsreglerna med bred marginal uppfyller kraven i EFTA och GATT på likabehandling av utländska varor.

EG har föreslagit att även den regionala och kommunala upphandlingen skall omfattas av överenskommelsen. I yttrandet till utrikesutskottet framhöll utskottet att Sverige bör arbeta för att nå en överenskommelse med EG om upphandlingen. Ambitionen vid förhandlingar med EG bör vara att nå överenskommelse om icke-diskriminering såväl när det gäller den regionala och lokala upphandlingen som när det gäller de sektorer som kommer att liberaliseras i framtiden.

I motion Fi502 framhålls vidare att principerna för den kommunala upphandlingen bör regleras i lag och inte endast utgöra en rekommendation till kommunerna från kommunförbunden att följa ett upphandlingsreglemente.

I *motion Fi501* (fp) anføres att anbudsupphandlingen bör öka. Anbudsupphandling bör alltid enligt motionärerna prövas för sådana tjänster som transporter, städning, fastighetsskötsel, matlagning osv. Då denna tjänsteproduktion i hög grad berör kommunerna är detta enligt motionärerna ett skäl till att den kommunala upphandlingen liksom den statliga bör regleras i lag.

Som utskottet framhöll i sitt betänkande 1988/89:FiU1 godtog riksdagen vid behandlingen av propositionen angående riktlinjer för den offentliga upphandlingen (prop. 1973:73, FiU 1973:27) de i propositionen angivna riktlinjerna, vilket innebar att regeringen inte skulle lagreglera den kommunala upphandlingen. De flesta kommuner och landsting har i dag anslutit sig till kommunförbundens rekommendation om upphandlingsregler. Regering och riksdag följde därmed upphandlingskommitténs (SOU 1971:88) förslag att inte lagreglera kommunernas upphandling. Motivet till detta var främst att en lagreglering skulle innebära ett intrång i den kommunala självstyrelsen. Näringsfrihetsombudsmannen (NO) har emellertid vid några tillfällen de senaste åren uttalat kritik mot vissa kommuners sätt att upphandla varor och tjänster. Utskottet förutsätter att kommunerna beaktar berättigad kritik från NO.

Med hänvisning till vad utskottet här anfört avstyrks motionerna Fi501 yrkande 2 och Fi502 yrkandena 2 och 3.

Utformning av statsbidrag till kommunerna

I *motion Fi503* av Kjell Johansson m.fl. (fp, m) föreslås att ett system med statsbidragsbestämmelser utarbetas för kommunala verksamheter som stimulerar till användandet av entreprenadlösningar.

Det ankommer på kommunerna att inom gällande lagar bestämma om i vilka former verksamheten bör bedrivas. Det ligger i kommunernas intresse att eftersträva en så effektiv resursanvändning som möjligt. I detta ligger att också pröva entreprenadlösningar för viss typ av verksamhet. Utskottet ser därför inte något behov att knyta särskilda villkor till statsbidragssystemet så att det stimulerar entreprenadlösningar i kommunal verksamhet. Motion Fi503 avstyrks därför av utskottet.

Enhetlig redovisning

I *motion Fi502* yrkande 4 av Lars Tobisson m.fl. (m) och *motion Fi504* av Kenth Skårvik m.fl. (fp, m) föreslås en enhetlig redovisning av kommunernas egenregiverksamhet. En redovisningsform som utvisar både de faktiska kostnaderna och andelen egenregi- resp. entreprenadverksamhet skulle ge bättre förutsättningar för konkurrens mellan privata företag och offentlig verksamhet.

Utskottet har tidigare och senast i sitt betänkande 1988/89:FiU1 1989/90:FiU1 avstyrkt motionsyrkanden med samma innebörd med hänvisning till det pågående arbetet med att förändra kommunernas redovisningssystem. Utskottet vill med anledning av dessa motionsyrkanden framhålla följande.

Som framhålls i motion Fi504 pågår inom Svenska kommunförbundet ett arbete med att utarbete en baskontoplan för kommuner, ett arbete som syftar till att ge kommunerna en "basmodell" för en kontoplan som den enskilda kommunen själv kan anpassa efter lokala krav och önskemål.

Fr.o.m. år 1989 tillämpar praktiskt taget alla kommuner den nya budget- och redovisningsmodell som utarbetats av kommun- och landstingsförbunden. Det innebär att kommunerna framöver kommer att ha enhetliga principer för den externa redovisningen.

De frågor som tas upp i motionerna anknyter emellertid till kommunernas interna redovisning. Inom detta område finns i dag stora skillnader mellan kommunerna. Detta beror bl.a. på skillnader mellan kommunerna avseende befolkningsstorlek, verksamhetens inriktning, organisationens struktur osv. Att få en större enhetlighet i den interna redovisningen är därför förenat med stora problem.

Förnyelsearbetet inom den offentliga sektorn innebär bl.a. en ökad mångfald vad gäller enskilda kommuners styr- och ledningsprinciper, val av organisering, grad av decentralisering m.m. Mot denna bakgrund är det tveksamt om det är lämpligt att från statsmakternas sida föreskriva hur kommunernas internredovisning skall se ut. Utskottet vill emellertid framhålla att i takt med att kommunerna i ökad utsträckning inför nya och modernare ADB-stöd bör det bli enklare att redovisa egenregiverksamheten för den enskilda kommunen.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Fi502 yrkande 4 och motion Fi504.

Regional- och arbetsmarknadspolitiska motiv för offentlig upphandling

I *motionerna Fi505* av Olof Johansson m.fl. (c), *Fi508* av Karin Starrin (c) och *Fi513* av Maggi Mikaelsson (vpk) föreslås ändrade regler för den statliga upphandlingen så att denna mer effektivt kan utnyttjas som medel i regional- och arbetsmarknadspolitiken. Även i *motion Fi511* av Marianne Samuelsson och Birger Schlaug (båda mp) anges sysselsättningspolitiska skäl till att vidta ändringar i upphandlingsförordningen. I denna motion framhålls vidare vikten av att Sverige av egen kraft kan svara för en basproduktion av kläder. I motionsyrkandet krävs en inhemsk upphandling av uniformer till försvaret.

Det kan i vissa fall, som påtalas i motionerna, finnas anledning att överväga om den offentliga upphandlingen kan användas i regionalpolitiskt eller sysselsättningspolitiskt syfte. Det är emellertid enligt utskottets mening olämpligt att statliga myndigheter åläggs att göra bedömningar av politisk natur. Att hävda något annat vore att kräva att de

politiska besluten skall kunna åsidosättas av lokala förvaltningar. Det ankommer på regeringen att göra de vidare bedömningar av ett upphandlingsåre som går utöver vad principen om affärsmässighet vid upphandling tillåter. Detta framgår av bestämmelserna för statlig upphandling.

Att åsidosätta upphandlingsförordningen vid upphandling i alla regioner, som vid en viss tidpunkt uppvisar en hög arbetslöshet skulle emellertid innebära att den grundläggande principen om affärsmässighet vid upphandling sattes ur spel. Det leder utskottet till slutsatsen att den statliga upphandlingen inte skall utnyttjas som regionalpolitiskt medel på det sätt motionärerna föreslår. Det finns andra och mer effektiva sätt att bedriva regionalpolitik.

I anslutning till motion Fi511 vill utskottet särskilt framhålla att utländska upphandlingsmarknader är av stor betydelse för svensk export och därigenom för sysselsättningen inom landet. Det är därför av avgörande betydelse att de internationella avtal som träffats inom t.ex. GATT om internationell konkurrens vid statlig upphandling respekteras.

Med hänvisning till vad utskottet här anfört avstyrks motionerna Fi505, Fi508, Fi511 och Fi513.

Miljöpolitiska hänsyn vid upphandling

I *motionerna Fi507* av Birgitta Hambræus m.fl. (c), *Fi509* av Inger Schörling m.fl. (mp) och *Fi510* av Ingbritt Irhammar m.fl. (c) krävs att miljöhänsyn blir en viktig bestämningsfaktor vid offentlig upphandling.

I motion Fi507 framhålls allmänt vikten av att alla statliga myndigheter och verk har riktlinjer för en miljö- och resurssparande upphandling och i motion Fi510 krävs ändringar i upphandlingsförordningen så att miljöhänsyn beaktas vid upphandlingen. I motion Fi509 framhålls särskilt att det ur miljö- och energisynpunkt finns anledning att begränsa transportsträckorna.

Utskottet vill med anledning av dessa motioner anföra följande.

Gällande bestämmelser för den statliga upphandlingen inrymmer möjligheten att beakta de olika miljökrav som måste gälla för myndigheternas verksamhet. Miljökraven kan således tydligt anges i de kvalitetskrav som måste ställas på den produkt eller tjänst som skall upphandlas. Detta skall framgå av det s.k. förfrågningsunderlaget vid anbudsinfordran. Den grundläggande principen för upphandling — affärsmässigheten — innebär sålunda att en myndighet skall beakta alla faktorer som är nödvändiga för att upphandlingen skall bli så ekonomisk och ändamålsenlig som möjligt för myndigheten. Enligt utskottets mening måste ändamålsenlighetskravet innebära att uppställda miljökrav tillgodoses. Detta innebär att ett hänsynstagande till miljön

väl låter sig förenas med gällande upphandlingsbestämmelser. Det kan 1989/90:FiU1
i detta sammanhang nämnas att man inom regeringskansliet förbereder
en proposition med anledning av bl.a. statens naturvårdsverks rapport
om avfallet och miljön (SNV juni 1988), som bl.a. behandlar frågor
om upphandling.

Det är viktigt att statliga myndigheter och verk bidrar till att
miljöpolitikens mål uppfylls. Det förefaller dock mindre lämpligt att
reglera detta genom detaljerade bestämmelser i upphandlingsförord-
ningen. Det borde i stället kunna förutsättas att myndigheterna i hela
sin verksamhet uppfyller uppställda miljökrav men också att de noga
följer utvecklingen inom detta område och vidtar åtgärder när så är
befogat. Det kan även nämnas att införandet av miljöavgifter bör bidra
till att miljöaspekterna får större tyngd i upphandlingen genom att
avgifterna påverkar priset på den aktuella varan eller tjänsten.

Med det anförda avstyrks motionerna Fi507, Fi509 och Fi510.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. *beträffande översyn av upphandlingsförordningen och lagreg-
lering av kommunal upphandling*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Fi501 yrkande 2 och
1988/89:Fi502 yrkandena 2 och 3,

res. 1 (m, fp)

2. *beträffande utformning av statsbidrag till kommunerna*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi503,

3. *beträffande enhetlig redovisning*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Fi502 yrkande 4 och
1988/89:Fi504,

res. 2 (m, fp)

4. *beträffande regional- och arbetsmarknadspolitiska motiv för
offentlig upphandling*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Fi505, 1988/89:Fi508,
1988/89:Fi511 och 1988/89:Fi513,

res. 3 (c)

res. 4 (vpk, mp)

5. *beträffande miljöpolitiska hänsyn vid upphandling*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Fi507, 1988/89:Fi509
och 1988/89:Fi510.

res. 5 (c)

res. 6 (vpk, mp)

Stockholm den 24 oktober 1989

På finansutskottets vägnar

Anna-Greta Leijon

Närvarande: Anna-Greta Leijon (s), Anne Wibble (fp), Roland Sundgren (s), Arne Andersson i Gamleby (s), Gunnar Björk (c), Per Olof Håkansson (s), Rune Rydén (m), Iris Mårtensson (s), Filip Fridolfsson (m), Lars De Geer (fp), Ivar Franzén (c), Lars-Ove Hagberg (vpk), Carl Frick (mp), Marianne Carlström (s), Sonia Karlsson (s), Maria Hed (s) och Inger René (m).

Reservationer

1. Översyn av upphandlingsförordningen och lagreglering av kommunal upphandling (mom. 1)

Anne Wibble (fp), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m), Lars De Geer (fp) och Inger René (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "ett upphandlingsreglemente" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening innehåller nuvarande regler för den offentliga upphandlingen så många möjliga undantag från principen om affärsmässighet att denna princip ofta kan frångås i praktiken. Undantag medges antingen av sysselsättningsskäl eller för att främja den svenska industrins utveckling. Dessa undantag öppnar möjligheter för att exempelvis stödja vissa företag genom att inte välja det affärsmässigt bästa anbudet. Syftet kan då vara att förhindra nedläggning eller inskränkning eller andra lokaliserings-, regional- och industripolitiska skäl.

Mot denna bakgrund anser utskottet att en översyn av upphandlingsreglerna är motiverad i syfte att ge de affärsmässiga övervägandena en mer avgörande roll. Stöd av olönsamma företag bör undvikas i största allmänhet och i synnerhet via undantagsregler för den offentliga upphandlingen. Om det i särskilt akuta lägen skulle bedömas nödvändigt med riktade insatser av exempelvis sysselsättningspolitiska skäl, bör detta ske med medel direkt över statsbudgeten.

Vid en översyn av upphandlingsreglerna är det även angeläget att reglerna för upphandling av tjänster ges större räckvidd. I detta sammanhang bör även den verksamhet som för närvarande sköts i egen regi av den offentliga sektorn beaktas. Alla tillfällen till anbudsupphandling bör utnyttjas för transporter, städning, fastighetsskötsel, matlagning osv. De regler för upphandling som skall garantera affärsmässighet och opartiskhet i den statliga upphandlingen bör också ställas på valet mellan egen regi och entreprenad. 1989/90:FiU1

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Som utskottet" och slutar med "och 3" bort ha följande lydelse:

Utskottet är av samma mening som motionärerna att den kommunala upphandlingen bör, liksom den statliga, regleras i lag. Som näringsfrihetsombudsmannen (NO) påtalat i ett antal uppmärksammade kommunala upphandlingsärenden ger en lagreglering bättre skydd än nuvarande ordning med upphandlingsreglemente. I det senare fallet kan överträdelser beivras endast med kommunalbesvär.

Upphandlingsärenden är ofta av mycket komplicerad natur, varför möjligheterna att påtala avsteg från upphandlingsreglementet kan vara små.

För lagreglering talar också den kommunala upphandlingens växande betydelse för den ekonomiska aktiviteten i Sverige.

Ytterligare fördelar skulle uppnås genom att upphandlingsreglerna skulle få samma status över hela det offentliga området. Det finns ett klart behov av ett fördjupat samarbete vad gäller upphandlingsregler mellan den statliga sektorn och kommunsektorn. Detta samarbete måste intensifieras.

Att kommunerna lagstiftningsvägen åläggs att följa klara regler för inhämtande av anbud har också betydelse för främjande av frihandel och konkurrens.

Vad utskottet här anfört om en översyn av de offentliga upphandlingsreglerna och en lagreglering av den kommunala upphandlingen bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande översyn av upphandlingsförordningen och lagreglering av kommunal upphandling

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi501 yrkande 2 och 1988/89:Fi502 yrkandena 2 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Enhetlig redovisning (mom. 3)

1989/90:FiU1

Anne Wibble (fp), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m), Lars De Geer (fp) och Inger René (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "motion Fi504" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att konkurrensen mellan privata företag och offentlig verksamhet skulle ges bättre förutsättningar, om den kommunala egenregiverksamheten ges en enhetlig redovisningsform, som utvisar både de faktiska kostnaderna och andelen egenregi- resp. entreprenadverksamhet. Myndigheternas verksamhet i egen regi innebär att de privata företagen och då inte minst de mindre företagen uteslängs från en viktig marknad. Den senare typen av uppgifter bör återfinnas i kommunens årsredovisning.

Uppgifter om de kommunala kostnaderna för egenregiverksamheten bör kompletteras med en redogörelse för använda redovisningstekniska principer. Redovisning av egenregiverksamheten ger företag och allmänhet väsentlig information. Ökade möjligheter att jämföra kostnaderna för kommunens egen verksamhet och för entreprenader stärker konkurrensmöjligheterna.

Utskottet anser mot denna bakgrund att det är angeläget att regeringen i sina överläggningar med kommunförbunden och kommunerna kraftigt understryker vikten av att få till stånd en enhetlig redovisning av egenregiverksamheten. Vad utskottet här anfört med anledning av motionerna Fi502 yrkande 4 och Fi504 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *enhetlig redovisning*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi502 yrkande 4 och 1988/89:Fi504 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Regional- och arbetsmarknadspolitiska motiv för offentlig upphandling (mom. 4)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Det kan" och på s. 7 slutar med "och Fi513" bort ha följande lydelse:

Det kan i vissa fall, som påtalas i motionerna, finnas anledning att överväga om den offentliga upphandlingen kan användas i regionalpolitiskt eller sysselsättningspolitiskt syfte. De regionala obalanserna har förstärkts de senaste åren. Enligt bestämmelserna för statlig upphandling ankommer det på regeringen att göra de vidare bedömningar av ett upphandlingsärende som går utöver vad principen om affärsmässighet vid upphandling tillåter. Utskottet vill emellertid understryka att upphandling inom den offentliga sektorn bör kunna ske med inrikt-

ning på utsatta regioner och utsatta näringar. Särskilt bör nämnas att det är av stor regionalpolitisk betydelse att exempelvis militära förband upphandlar från den egna ortens näringsliv. De försök som pågått med decentraliserad upphandling bör nu enligt utskottets mening omsättas i klarare regler. Inriktningen bör vara att undantag tillåts för de militära myndigheterna från reglerna om central upphandling. Detta bör gälla såväl dagligvaror som viss materiel samt upphandling av byggnadsverksamhet.

Av förarbetena till upphandlingsförordningen (prop. 1973:73 s. 57) framgår att myndigheterna inom ramen för gällande upphandlingsbestämmelser bör medverka till att en ökad del av upphandlingen läggs ut hos företag i de fyra nordligaste länen. Detta innebär att Norrlandsföretagen skall ges företräde vid anbud som bedöms likvärdigt med annat företags anbud (jfr s. 25 i Bestämmelser för statlig upphandling, riksrevisionsverket juli 1986). I motion Fi503 krävs att även Gävleborgs län skall tillhöra de län som skall ges företräde vid upphandlingen.

Samtidigt som under pågående starka högkonjunktur vissa storstadsområden — exempelvis Storstockholm — haft en positiv utveckling som i viss utsträckning lett till en överhettning på arbetsmarknaden, är situationen i flera glesbygdsregioner alltjämt otillfredsställande. Ditt hör delar av Gävleborgs län. Det finns därför som utskottet ser det skäl att behandla Gävleborgs län på samma sätt som övriga Norrlandslän i upphandlingssammanhang. Under vissa perioder har även andra områden en besvärlig sysselsättningssituation. Det finns därför skäl att regelbundet se över upphandlingsförordningen i dessa hänseenden.

Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Fi505, Fi508, Fi511 och Fi513 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande regional- och arbetsmarknadspolitiska motiv för offentlig upphandling

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Fi505 och 1988/89:Fi508 samt med anledning av motionerna 1988/89:Fi511 och 1988/89:Fi513 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Regional- och arbetsmarknadspolitiska motiv för offentlig upphandling (mom. 4)

1989/90:FiU1

Lars-Ove Hagberg (vpk) och Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Det kan" och på s. 7 slutar med "och Fi513" bort ha följande lydelse:

Samtidigt som under pågående starka högkonjunktur vissa storstadsområden — exempelvis Storstockholm — haft en positiv utveckling som i viss utsträckning lett till en överhettning på arbetsmarknaden, är situationen i flera glesbygdsregioner alltjämt otillfredsställande. I själva verket har den regionala obalansen förstärkts sedan den socialdemokratiska regeringen tillträdde. Utskottet måste därför konstatera att detta är en utveckling som går stick i stäv mot regionalpolitikens mål.

Utskottet anser att statliga myndigheter och kommuner framgent, mot bakgrund av vad som här anförts, bör kunna utnyttja upphandling som regional- och sysselsättningspolitiskt medel. Kommuner och statliga myndigheter bör om de finner det lämpligt kunna upphandla varor och tjänster i den egna regionen. Därvid måste också de krav uppmärksammas som hänsynen till vår miljö ställer. Det borde också vara självklart att när det gäller upphandling som faller inom myndighetenas ansvarsområde skall de mål för regionalpolitiken som uppställts av regering och riksdag uppfyllas.

Det bör understrykas att samtidigt som den offentliga upphandlingen kan bidra till att fullfölja de regionalpolitiska målen så kommer en ökande andel av produktionen därigenom att ske inom landet, vilket i sin tur innebär en minskad import. Som framhålls i motion Fi511 borde upphandlingsreglerna vara så utformade att den offentliga upphandlingen exempelvis kunde utnyttjas som stöd för vår basproduktion av kläder.

Av förarbetena till upphandlingsförordningen (prop. 1973:73) framgår att myndigheterna inom ramen för gällande upphandlingsbestämmelser bör medverka till att en ökad del av upphandlingen läggs ut hos företag i de fyra nordligaste länen. Detta innebär att Norrlandsföretagen skall ges företräde vid anbud som bedöms likvärdigt med annat företags anbud (jfr s. 25 i Bestämmelser för statlig upphandling, riksdans revisionsverket juli 1986). Som utskottet ser det är det märkligt att det efter 15 år inte gjorts någon översyn av vilka län som är i behov av en ökad upphandling.

Utskottet delar mot angiven bakgrund den uppfattning som framförs i här aktuella motioner att en översyn bör göras av upphandlingsförordningen. Vad utskottet anför med anledning av motionerna Fi505, Fi508, Fi511 och Fi513 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

1989/90:FiU1

4. beträffande *regional- och arbetsmarknadspolitiska motiv för offentlig upphandling*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi505, 1988/89:Fi508, 1988/89:Fi511 och 1988/89:Fi513 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Miljöpolitiska hänsyn vid upphandling (mom. 5)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Gällande bestämmelser" och på s. 8 slutar med "och Fi510" bort ha följande lydelse:

I här aktuella motioner framhålls att man i den offentliga upphandlingen måste ta miljöpolitiska hänsyn. Utskottet delar den uppfattningen. Statens och kommunernas upphandling borde användas systematiskt för att bl.a. medverka till energisparande och påverka näringslivets omdaning till miljövänlig produktion. För att uppnå detta bör, som också föreslås i motionerna Fi509 och Fi510, ändringar vidtas i upphandlingsförordningen (1988:366) och i den överenskommelse mellan kommunerna och de kommunala förbunden som reglerar den kommunala upphandlingen.

Naturvårdsverket har i rapporten Avfallet och Miljön föreslagit en ändring i upphandlingsförordningen med den inriktning som utskottet här förordat. Verket anser sålunda att ett förtydligande bör göras i upphandlingsförordningen och i föreskrifterna i anslutning till förordningen, om att statliga myndigheter vid sin upphandling skall ta vederbörliga miljöhänsyn. Verket föreslår att ändringen lämpligen införs som ett tillägg till tredje paragrafen, vari bl.a. föreskrivs att myndigheterna i sin upphandling skall iaktta affärsmässighet, med innebörden att myndigheterna också skall beakta den inverkan produkten kan ha på miljön.

Vad utskottet här anfört med anledning av motionerna Fi507, Fi509 och Fi510 om miljöpolitiska hänsyn vid upphandling bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *miljöpolitiska hänsyn vid upphandling*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi507, 1988/89:Fi509 och 1988/89:Fi510 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om ändring i upphandlingsförordningen (1988:366).

Lars-Ove Hagberg (vpk) och Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Gällande bestämmelser" och på s. 8 slutar med "och Fi510" bort ha följande lydelse:

I här aktuella motioner framhålls att man i den offentliga upphandlingen måste ta miljöpolitiska hänsyn. Utskottet delar den uppfattningen. Statens och kommunernas upphandling borde användas systematiskt för att bl.a. medverka till energisparande och påverka näringslivets omdaning till miljövänlig produktion. För att uppnå detta bör, som också föreslås i motionerna Fi509 och Fi510, ändringar vidtas i upphandlingsförordningen (1988:366) och i den överenskommelse mellan kommunerna och de kommunala förbunden som reglerar den kommunala upphandlingen.

Naturvårdsverket har i rapporten Avfallet och Miljön föreslagit en ändring i upphandlingsförordningen med den inriktning som utskottet här förordat. Verket anser sålunda att ett förtydligande bör göras i upphandlingsförordningen och i föreskrifterna i anslutning till förordningen, om att statliga myndigheter vid sin upphandling skall ta vederbörliga miljöhänsyn. Verket föreslår att ändringen lämpligen införs som ett tillägg till tredje paragrafen, vari bl.a. föreskrivs att myndigheterna i sin upphandling skall iaktta affärsmässighet, med innebörden att myndigheterna också skall beakta den inverkan produkten kan ha på miljön.

Utskottet vill understryka att det gäller att ta ett samlat ansvar vid bedömningen av ett anbud. Därvid måste miljökonsekvenserna klarläggas för den aktuella varans tillverkning, transport och användning. Syftet är att göra en bedömning av de olika alternativens totala samhällskostnader.

Vad utskottet här anfört med anledning av motionerna Fi507, Fi509 och Fi510 om miljöpolitiska hänsyn vid upphandling bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *miljöpolitiska hänsyn vid upphandling*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi507, 1988/89:Fi509 och 1988/89:Fi510 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om ändring i upphandlingsförordningen (1988:366).

Sammanfattning	1
Inledning	1
Motionerna	2
Utskottet	4
Översyn av upphandlingsförordningen och lagreglering av kommunal upphandling	4
Utformning av statsbidrag till kommunerna	5
Enhetlig redovisning	5
Regional- och arbetsmarknadspolitiska motiv för of- fentlig upphandling	6
Miljöpolitiska hänsyn vid upphandling	7
Hemställan	8
 Reservationer	
1. Översyn av upphandlingsförordningen och lagreglering av kommunal upphandling (mom. 1) (m, fp)	9
2. Enhetlig redovisning (mom. 3) (m, fp)	11
3. Regional- och arbetsmarknadspolitiska motiv för offentlig upphandling (mom. 4) (c)	11
4. Regional- och arbetsmarknadspolitiska motiv för offentlig upphandling (mom. 4) (vpk, mp)	13
5. Miljöpolitiska hänsyn vid upphandling (mom. 5) (c)	14
6. Miljöpolitiska hänsyn vid upphandling (mom. 5) (vpk, mp)	15